

In 2024 zijn de effecten van de transitie JeugdzorgPlus (JZ+) steeds meer zichtbaar geworden. De afname van het aantal plaatsingen heeft doorgezet. Het werken met hybride groepen ontwikkelt zich geleidelijk aan verder. Vooralsnog beperkt zich dit tot jeugdigen die geplaatst worden met een machtiging gesloten jeugdhulp (MGJ) en het verblijf in de JZ+ vervolgen in het kader van een voorwaardelijke of geschorste MGJ, een machtiging uithuisplaatsing of zonder machtiging. De transitie werd versneld door de maatschappelijke discussie die ontstond over de werkwijze, maar ook het nut en de noodzaak van de ZIKOS-afdelingen van Pactum en iHub. Beide afdelingen werden gesloten. Het gebrek aan alternatieven voor jeugdigen met complexe psychische hulpvragen baart veel zorgen en bemoeilijkt het vinden van een passende plek. Voor de regio Zuidwest werd daarnaast de Individuele Behandelafdeling van iHub in Harreveld gesloten, omdat de zorg die op deze groep (aan jeugdigen met een complexe zorgvraag) werd geboden, niet aan de veranderde wet- en regelgeving kon voldoen.

De alternatieven voor jeugdigen die tekort komen in een reguliere groep in de JZ+, ontbreken vooralsnog.

In deze zorg wordt nu voorzien door middel van maatwerktrajecten (1-op-1- of 2-op-1-begeleiding). Dit zijn maatwerktrajecten die vanuit de visie op hoog gespecialiseerde jeugdzorg en vanuit financieel oogpunt, minder wenselijk worden gevonden.

De regio Zuidwest heeft besloten dat de JZ+ in Harreveld ('t Anker) met ingang van 1 januari 2026 niet meer gecontracteerd is. Het gevolg hiervan is dat vanaf 1 april 2025 jongeren hier al niet meer naartoe kunnen verhuizen. Hierdoor ontstaat een leemte in het zorgaanbod in de regio Zuidwest (maar eigenlijk landelijk). Dit geldt met name voor jeugdigen die kampen met een combinatie van een hoog forensisch profiel en een (beneden)gemiddelde intelligentie. Ook betreft dit de landelijke en belangrijke expertise van 't Anker die vaak vergeten wordt: het zorgaanbod voor jeugdigen die (ernstig) seksueel grensoverschrijdend gedrag laten zien. Schakenbosch, de zorgaanbieder voor JZ+ die nog wel gecontracteerd is, kan in deze zorgvragen niet voorzien.

Al met al is de voorspelling dat 2025 een spannend jaar wordt. Ten eerste wat betreft het doorgaan met de transitie van de hoog specialistische jeugdzorg, waaronder de opbouw van alternatieven voor de JZ+. Ten tweede om jeugdigen die met een MGJ worden aangemeld, daadwerkelijk passende zorg te bieden. De druk op enerzijds de JZ+-zorgaanbieders en anderzijds de jeugdteams van de gemeenten, de gecertificeerde instellingen en de landelijk

werkende instellingen, zal verder toenemen. Aan de PC de schone taak om de toeleiding naar de JZ+ in goede banen te blijven leiden.

Hieronder een korte analyse/duiding van de belangrijkste verschuivingen in de cijfers over 2024.

Afname plaatsingen

Opnieuw zijn er in 2024 minder jeugdigen in de JZ+ geplaatst: in totaal 150 jeugdigen. Dit zijn er 26 minder dan in 2023. Onduidelijk is welke oplossingen uiteindelijk zijn gekozen, die als beter passend worden gezien dan de JZ+. Dit tegen de achtergrond van het signaal dat in de Q3 rapportage van 2024 is gegeven: dat de opbouw van alternatieven voor plaatsing in de JZ+ niet (intensieve ambulante ondersteuning) of aarzelend (kleinschalige voorzieningen) op gang is gekomen. Opvallend hierbij is dat de mogelijkheden voor het plaatsen van jeugdigen met een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp in de JZ+ (VWMGJ) of bij open residentiële zorgaanbieders, tot nu toe onbenut blijven. Dit terwijl de jeugdwet deze mogelijkheden wel biedt (zie analyse hybride groepen).

Afname spoedmachtigingen

In vergelijking met 2023 is een opvallend verschil dat in 2024 een daling van 9% te zien is wat betreft het aantal spoedplaatsingen. In het afgelopen jaar gold voor 65% van het aantal plaatsingen dat dit via een spoedmachtiging gebeurde. Deze daling kan verklaard worden vanuit het feit dat de meeste verwijzers geen spoedverzoek indienen, omdat er niet per direct een plek beschikbaar is. Hierbij gaan verwijzers er van uit dat de kinderrechter geen spoedmachtiging verleent als er geen plek is waar het kind naartoe kan gaan. De praktijk bevestigt dat dit ook gebeurt.

Aan een spoedverzoek liggen de gronden ten grondslag zoals deze beschreven staan in de jeugdwet. Op het moment dat de kinderrechter het spoedkarakter van het verzoekschrift afwijst, wordt het verzoek alsnog met voorrang op zitting behandeld. Binnen 14 dagen – in situaties waarin de kinderrechter dit nodig acht eerder - is duidelijk of er een reguliere machtiging wordt uitgesproken. Voorwaarde is dan wel dat er een instemmingsverklaring van een onafhankelijk gedragswetenschapper beschikbaar is die de jeugdige ook daadwerkelijk gezien en gesproken heeft.

Wanneer in eerste instantie wordt afgezien van een spoedverzoekschrift omdat er geen plek is, wordt in de regel de jeugdige op een later moment alsnog aangemeld met een spoed- of reguliere machtiging. Voor de PC is zoals eerder opgemerkt, onduidelijk welke oplossing wordt gekozen wanneer er geen plek voorhanden is en besloten wordt om geen spoedverzoek in te dienen. De beschikbaarheid van plekken (de nood aan een verblijfsplek) speelt blijkbaar wel een belangrijke rol in de besluitvorming om een spoedmachtiging te verzoeken of niet. Daarnaast speelt ook de nood aan een veilige verblijfsplek een grote rol, naast de behoefte om de jeugdige te informeren, nadat de spoedmachtiging is afgegeven en te kunnen plaatsen.

Stijging aanmeldingen met dubbele maatregel en afname VOTS

De aanmeldingen van jeugdigen met een dubbele maatregel laten een stijging zien van 8% naar 15%. Bij een dubbele maatregel is er sprake van een combinatie van jeugdreclassering met een (voorlopige) ondertoezichtstelling of (voorlopige) voogdijmaatregel. Tegelijkertijd is het percentage van kinderen met een voorlopige ondertoezichtstelling gedaald met 12%. Van de 23 aanmeldingen met een dubbele maatregel hebben 19 jeugdigen een OTS, 2 jeugdigen een VOTS en 2 een voogdijmaatregel.

Jeugdigen met een dubbele maatregel worden – afgezien van jeugdigen met een (lichte) verstandelijke beperking - hoofdzakelijk bij 't Anker geplaatst. Zij komen dan terecht bij de groep voor jeugdigen met een hoog forensisch profiel of de afdeling voor jeugdigen die niet in een groep kunnen functioneren. Het zijn deze jeugdigen – naast jeugdigen met complexe psychische problematiek- die vanaf 1 april 2025 moeizaam of niet terecht kunnen binnen de JZ+. Dit als gevolg van de situatie waarin Schakenbosch geen passend of vergelijkbaar aanbod biedt en 't Anker geen jeugdigen meer opneemt.

De daling van het aantal aanmeldingen met een VOTS zou kunnen samenhangen met de ontwikkeling dat er minder spoedverzoeken worden ingediend. Niet te zeggen is, of daardoor – verhoudingsgewijs - het aantal spoedmachtigingen voor jeugdigen met een OTS is gestegen.

Ontwikkelingen

Verschuivende verantwoordelijkheden

Zoals beschreven in de Q3 rapportage is de toeleiding naar de JZ+ complexer geworden. In vergelijking met een aantal jaren geleden, is het minder vanzelfsprekend om een jeugdige met een machtiging gesloten jeugdhulp op dezelfde dag te plaatsen. De GI/LWI/jeugdteams vinden dat de opdracht die zij hebben, daardoor niet goed uitgevoerd kan worden. Zij vinden het lastiger worden om de verantwoordelijkheden die zij hebben, goed te kunnen dragen. Dit doordat plaatsing in de JZ+ niet lukt of na een toeleiding die – zoals eerder opgemerkt – gecompliceerd is geworden en meer tijd in beslag neemt. De JZ+-aanbieders op hun beurt zijn gehouden aan nieuwe wet- en regelgeving, worden nauwlettend gevolgd bij de uitvoering van hun taken en zijn kritischer geworden aan de poort.

Eén van de punten van discussie is de acceptatieplicht van de JZ+-aanbieder om een jeugdige in zorg te nemen, wanneer de MGJ is uitgesproken. Hierbij is zichtbaar dat enerzijds de ervaring van verwijzers is dat het besluit om een MGJ te verzoeken, bij aanmelding vaker ter discussie gesteld wordt. Anderzijds ervaren de verwijzers dat de gecontracteerde zorgaanbieders voor JZ+ minder ten dienste van hen staan bij het uitvoeren van hun opdracht. Dit vanuit de ervaring dat aangemelde jeugdigen worden afgewezen. Om de toeleiding naar de JZ+ zo goed en soepel mogelijk te laten verlopen, is het belangrijk om duidelijke afspraken te maken over de acceptatieplicht van de JZ+ en ieders verantwoordelijkheid en rol in de toeleiding naar de JZ+, zodat deze niet vertraagd wordt.

De JZ+-aanbieders stellen als voorwaarde bij plaatsing dat de verklarende analyse beschikbaar is (veldnormen). Bij de aanmeldingen van jeugdigen in een vrijwillig kader of VOTS (31% in 2024) is de integrale gezinsanalyse (verklarende analyse) bijna nooit aanwezig. Daarnaast is er meestal geen gezinsplan voorhanden. De Gecertificeerde Instellingen/Landelijk Werkende Instellingen – 69% van de aanmeldingen in 2024 - verwijzen voor de integrale gezinsanalyse naar het gezinsplan.

De onduidelijkheid over de vraag wie verantwoordelijk is voor het opstellen van de verklarende analyse en wat deze inhoudt, bemoeilijkt de toeleiding van jeugdigen naar de JZ+. In het normenkader staat dat de integrale gezinsanalyse/-diagnostiek onderdeel uitmaakt van de plaatsing in de JZ+. Daar wordt ook benoemd dat JZ+ aanbieders ervoor zorgen dat deze analyse er is. Tegelijkertijd wordt daar gezegd dat de bedoelde analyse niet hetzelfde is als het gezinsplan van de GI. Voor de toeleiding naar de JZ+ is het belangrijk dat er een duidelijke afspraak komt over wat de verklarende analyse is en wie verantwoordelijk is voor het opstellen ervan, om ervoor te zorgen dat de toeleiding naar de JZ+ vlot kan verlopen.

Bij veel aanmeldingen speelt het middelengebruik een rol. De afhankelijkheid van middelen en de medische risico's die het afkicken in de JZ+ met zich meebrengen, kunnen de toeleiding naar de JZ+ vertragen en bemoeilijken. Door samenwerkingsafspraken te maken tussen Schakenbosch/iHub en Brijder (verslavingszorg), waardoor de kennis en kunde aangewend worden om de medische risico's te verminderen, kan het plaatsingsproces worden versneld en de veiligheid van de jeugdige worden vergroot.